

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ІННОВАЦІЇ

МАТЕРІАЛИ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(Суми, 15–16 березня 2018 року)

Суми
Сумський державний університет
2018

СТАТУС АДРЕСАНТА У ЛЕКСИКОГРАФІЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Шевченко А. В.

(Сумський державний університет)

Науковий керівник – д-р філол. наук, професор Швачко С. О.

Сучасний розвиток лексикографії, що ґрунтується на лексикографічних традиціях, започаткованих В. Далем, Б. Грінченком, С. Ожеговим, які не втратили своєї актуальності і для сучасних укладачів лексикографічних систем, характеризується увагою дослідників не лише до традиційних лексикографічних питань, а й до проблем когнітивної та комунікативної лінгвістики, що на сучасному етапі розвитку лексикографії набуває особливої актуальності.

Концептуальні підходи до новітнього словникарства полягають у прагненні до максимальної повноти, що реалізується у поєднанні семантичної, граматичної та стилістичної інформації [1, с. 170] та універсальності.

Зацікавленість сучасних науковців когнітивними аспектами лексикографії актуалізує не лише проблеми, пов'язані з інформаційним забезпеченням тих чи інших різновидів електронних лексикографічних систем, а й комунікативні проблеми реалізації і сприйняття користувачем закладеної в лексикографічній системі інформації. Адже наявна лексикографічна продукція, незважаючи на багатий ілюстративний супровід функціонування мовних одиниць в мовленні, не враховує їхнього функціонального аспекту в процесі комунікації в межах лексикографічної системи.

Усі лексикографічні системи можна віднести до мовних явищ, стосовно яких Л.В. Щерба актуалізував такі три аспекти: мовний матеріал, мовні системи, мовленнєву діяльність [3, с. 428]. Тобто лексикографічні системи, що ґрунтуються на певному мовному матеріалі, систематизованому з використанням певних когнітивних засад у певних аспектах, слід розглядати як специфічний вияв комунікативного акту між укладачем лексикографічної системи і її потенційним користувачем.

Специфіка лексикографічної системи будь-якого типу як комунікативної одиниці полягає в тому, що вона являє собою письмовий (електронний) різновид комунікативного акту, адресантом якого є укладач лексикографічної системи, адресатом – лише гіпотетично передбачуваний користувач.

Будь-який комунікативний акт відображає відношення адресанта до адресату, причому це є процес двосторонній. Характерною особливістю обміну інформацією є те, що за допомогою мовної системи партнери впливають один на одного, причому комунікативний вплив відбувається, коли адресант і адресат володіють єдиною системою кодифікації і декодифікації, тобто єдиною системою значень для розуміння один одного.

Текст – середній елемент схеми комунікації, яку можна уявити у вигляді триелементної структури: автор (адресант) → текст → читач (адресат). Для тексту необхідними є також наявність інтенції та стилістичних засобів, які обирає адресант.

У відомому вірші «Bells of St. Petersburg» Томаса Мура яскраво можна прослідкувати інтенції адресанта та набір мовних засобів, які він обрав для представлення твору. Англійський поет віддається сумним думкам за минулим (of youth, and home, and that sweet time). В перших рядках англійського вірша представлений сум за молодими роками (bells – tells, time – chime). Сумні думки поета вербалізуються у творі за допомогою слів : «bard, dell, how many a heart, how many a tale», «And many a heart that then was gay within the tomb now darkly dwells». Туга за минулим звучить рефреном («And hears no more those evening bells»). В останніх рядках поет живе майбутнім («While other bards shall walk these dells. And sing your praise, sweet evening bells»). Поет оспівує вічну красу музики та мистецтва.

Отже, можна зробити висновок, що адресат є по суті співавтором тексту і таким чином, впливає на функціональний стиль і жанр твору, композиційну структуру, лексику, синтаксис, термінологію, ступінь емоційності, та графічне оформлення тексту.

1. Тараненко О. О. Новий словник української мови: Концепція і принципи укладання словника / О. О. Тараненко. – Кам'янець-Подільський, 1996. – 170 с.
2. Швачко С. О. Навчати вчитися перекладу : монографія / С. О. Швачко. – Суми: СумДУ, 2015.
3. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л., 1974. – 428 с.
4. Кобякова І. К. Концептуалізація та категоризація гумору / І. К. Кобякова // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологічні науки. – 2006. – №11(95), Т.1. – С. 35-39.